

První interdisciplinární seminář Doktorandské školy archeologie (ve spolupráci Západočeské univerzity v Plzni, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Archeologického ústavu AV ČR v Praze)

Dne 13. 12. 2019 proběhl první z plánovaných mimovýukových Interdisciplinárních seminářů projektu Doktorandská škola archeologie (dále DONOTE) řešeného ve spolupráci Katedry archeologie Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni (KAR FF ZČU), Archeologického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (AÚ FF JU) a Archeologického ústavu Akademie věd ČR, Praha, v.v.i.¹ Projekt započal v říjnu 2017 a jeho hlavním cílem je vytvoření tzv. doktorské školy výrazně zaměřené na interdisciplinární výzkumná témata, neboť zapojené instituce pokrývají základní současné specializace, včetně zapojení ostatních přírodních i společenských věd a technických oborů. V první fázi vedl projekt k modernizaci stávajících doktorských studijních programů, včetně vytvoření verzí pro výuku v anglickém jazyce, na obou univerzitních pracovištích. Nynější fáze (akad. rok 2019/20) spočívá ve spuštění modernizovaných doktorských studijních programů a realizaci různých doprovodných aktivit. Jednou z těchto aktivit utužujících spolupráci mimo výukové kurzy je interdisciplinární seminář DONOTE zamýšlený jako platforma pro diskusi doktorandů, jejich školitelů, konzultantů a dalších specialistů, kteří se podílejí na výzkumných tématech doktorandů, nebo k nim mají co říci.

Prvního semináře, pro jehož konání byla zvolena zasedací místnost FF ZČU, se zúčastnily tři desítky badatelů (mezi nimi školitelé a konzultanti představovaných disertačních prací, členové oborových rad, tajemníci DSP) ze všech tří institucí zapojených v projektu a studentů obou univerzit. Celkem zaznělo sedm příspěvků, z toho jeden v polštině a jeden v angličtině, diskuse probíhala v jazyce českém a anglickém. Úvodní slova pronesli oba garanti doktorských studijních programů Pavel Vařeka (KAR FF ZČU) a Ondřej Chvojka (AÚ FF JU). V prvním bloku moderovaném organizátorem Lubošem Chroustovským zazněly tři příspěvky vycházející z disertačních prací řešených na KAR FF ZČU. Absolventka Markéta Augustýnová hovořila v příspěvku „Bronzová metalurgie v době bronzové“ o dosud spíše opomíjených dokladech těchto výrobních aktivit v Čechách. Analytický přehled shromážděného souboru dat vyvolal diskusi o možnosti zapojení vícerozměrných statistik. Markéta Havlíková a Josef Ježek představili ve společném příspěvku „Archeologické aspekty poznání pravěkých válečníků“ zejména praktické zkušenosti a výsledky z materiálových a traseologických analýz bronzových mečů, a to originálních archeologických nálezů i experimentálně vyrobených replik. Diskuse se týkala charakteru této specifické slitiny a zejména materiálových analýz provedených pod vedením přítomné Olgy Bláhové (NTC ZČU).² Původně plánovaný blok věnovaný výzkumu bronzových artefaktů

¹Pořádání semináře i příprava této zprávy byla podpořena projektem OP VVV Doktorandská škola archeologie: nové metody, technologie a výzkum historického dědictví (DONOTE, reg. číslo CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_018/0002686), který je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky. Blíže viz webové stránky KAR FF ZČU v Plzni (<https://www.kar.zcu.cz/projekt.php?id=72>).

doby bronzové měla uzavřít Soňa Nožinová, která spolu s oběma předešlými řečníky absolvovala kurz Materiálových analýz, avšak její účast znemožnil úraz. Namísto ní vystoupil Radoslaw Liwoch s příspěvkem „Zagadnienia typologii i chronologii zabytków wczesnośredniowiecznych z Rusi południowo-zachodniej“, v němž představil svůj přístup a studovanou pramennou základnu. Vzhledem k aktuální situaci na Ukrajině se diskutovalo také o současných tendencích v nazírání na období raného středověku a tradičního označení Kyjevské Rusi, které se nyní jeví jako rozporuplné.

Druhý blok moderovaný Ondřejem Chvojkou představil čtyři příspěvky doktorandů AÚ FF JU. V prvním z nich pojmenovaném „Prehistoric burial mounds in southern Balkans“ představila Nevenka Atanasoska dosavadní výsledky své terénní prospekce mohyl v oblastech Pelagonia a Mariovo v Makedonii. Diskuse se týkala pozdějšího využití památek výrazně zachovaných v reliéfu, neboť v dané oblasti byli do jejich naspů pohřbívaní lidé ještě ve středověku a novověku, řada z nich byla také (úmyslně) poškozena. Tereza Majerovičová v příspěvku „Etnoarologie zemědělců jihovýchodního Senegalu – zaniklé a živé vesnice v oblasti národního parku Niokolo-Koba“ seznámila přítomné s výsledky nedávných expedic interdisciplinárního týmu JU do tradičních vesnic zaniklých v důsledku vyhlášení národního parku. Diskuse nad přenosem etnoarologie pozorování do interpretačních rámců archeologie byla obohacena četnými poznatky získanými na základě studia daného přírodního prostředí (stromy a jejich stín jako součást areálů aktivit, chemické analýzy odpadních vrstev apod.). Ivana Pravcová informovala v příspěvku „Vesnická sídla a pluziny jako transformační prvky krajiny“ o výsledcích čtyř případových studií různých typů organizace pluzin, včetně jejich archeologického a environmentálního výzkumu. Prezentované lokality zároveň představují významné, leč dodnes opomíjené, archeologické dědictví, na jehož popularizaci, a hlavně ochranu cílí také související projekt NAKI.³ Diskutovalo se především o kritice historických pramenů, charakteru archeologických dokladů vymezení pluzin, jejich datování a hospodářských a ekologických souvislostech v daných obdobích. Zuzana Thomová představila v příspěvku „Pohřbívaní ve městě České Budějovice od jeho založení do novověku“ své dlouholeté zkušenosti s výzkumem (zaniklých) středověkých a novověkých pohřebišť v areálu města. Diskutovalo se o plánovaných izotopových analýzách vypovídajících nejen o stravovacích návycích, ale také migracích či sociální stratigrafii. Hovořilo se také o etických otázkách opětovného pohřbení jedinců vyznávajících křesťanství.

Seminář odráží charakter současných DSP, který zdaleka překračuje rámec tradičního archeologického bádání v ČR. Interdisciplinární zaměření seminářů odráží nové zaměření modernizovaných DSP, v nichž vznikly specifické bloky Metodologických kurzů garantovaných odborníky z oblastí věd společenských i přírodních, ale také technických oborů, bez jejichž zapojení si nelze moderní archeologii již představit. A právě interdisciplinární prvky prezentovaných příspěvků vyvolávaly značný ohlas a intenzivnější diskuse i během přestávek (zejm. materiálové analýzy, absolutní chronologie na základě přírodovědných metod, environmentálních indikátorů antropogenních aktivit, izotopové analýzy kosterních ostatků, využití historických pramenů). Dalším zajímavým faktorem byl mezinárodní přesah řešených výzkumných témat. Tři z celkem sedmi příspěvků představily výzkum v zahraničí, v oblastech, kde působí zahraniční doktorandi anebo expedice obou pracovišť (Halič, Makedonie, Senegal).

Semináře Doktorandské školy archeologie jsou formálně určeny především pro studenty modernizovaných DSP, avšak vzhledem k tomu, že studenti prvního ročníku (až na výjimky jako např.

²Doc. O. Bláhová připravila a garantuje pro modernizovaný DSP zcela nový Metodologický kurs 3 – materiálové analýzy v archeologii, jenž byl spuštěn na přání doktorandů stávajícího DSP již v letním semestru akad. roku 2018/19.

³Projekt Identifikace a ochrana dochovaných pozůstatků historických pluzin v rámci NAKI II ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze, blíže viz <https://www.fzp.czu.cz/cs/r-6899-projekty-a-spoluprace-s-praxi/r-6923-projekty/r-13679-identifikace-a-ochrana-dochovanych-pozustatku-historickyh-pluzin>.

R. Liwoch) se svými tématy začínají, byl prostor věnován studentům vyšších ročníků a jedné letošní úspěšně obhájené disertační práci.⁴ Studenti vyšších ročníků si váží společných setkání o to více, čím vzácnější pro ně na akademické půdě jsou. Studenti nižších ročníků tak mohou čerpat inspiraci od starších kolegů, což je mnohdy ještě účinnější nežli standardní vedení a výuka ze strany vyučujících. S potěšením lze tedy konstatovat, že se tohoto mimovýukového a nepovinného semináře zúčastnili nejen (začínající) doktorandi,⁵ ale také studenti magisterského studijního programu, pro něž příspěvky mohou být cennou inspirací při výběru výzkumného tématu či výběru univerzity zajišťující doktorské studium. Studenti Jihočeské univerzity navštívili též laboratoře KAR FF ZČU v Sedláčkově ulici 38.

V rámci projektu je přislíbeno pořádání těchto seminářů ještě v dalších pěti semestrech. Přestože projekt formálně nezahrnuje období udržitelnosti, zdravý optimismus prvního společného setkání vznesl závazek k založení společně sdílené tradice přesahující rámec aktuálního projektu.

Luboš Chroustovský

Západočeská univerzita v Plzni

chrousto@kar.zcu.cz

⁴Augustýnová, M. 2019: *Metalurgie bronzu doby bronzové v Čechách ve světle výpovědi jejich pramenů*. Nepublikovaná disertační práce. Plzeň: Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.

⁵Doktorandi prvního ročníku KAR FF ZČU také dobrovolně pomohli s praktickou stránkou organizace. Grafický design oznámení a programu semináře zpracovala Lenka Černá, která pořídila fotografickou dokumentaci a podílela se také na přípravě občerstvení, spolu s Ladou Heřmanovou a Janou Trískovou.